

La difusió explícita de la normativa: vies i estratègies en la societat de la informació

MONTSERRAT SENDRA i F. XAVIER VILA
Universitat de Barcelona

1. INTRODUCCIÓ

D'acord amb el model clàssic de planificació lingüística (Haugen, 1983), elaborat tenint *in mente* la societat industrial i els estats nació dels segles XIX i XX, un cop enllestida la fase de codificació d'una llengua s'inicia la fase de vehiculació d'aquesta codificació entre els usuaris de la llengua. En les societats industrials, aquesta difusió es duia a terme essencialment gràcies a l'escola, els mitjans de comunicació tradicionals i diverses esferes formals com el món laboral i l'Administració.

El desplegament de la *societat xarxa* i la societat de la informació (Castells *et al.*, 2003) ha implicat una sèrie de canvis pregonos pel que fa a la dinàmica de la comunicació que, com no podia ser altrament, han afectat considerablement la manera com es difonia la normativa lingüística. Des del punt de vista del sistema educatiu, s'ha allargat el període formatiu, s'ha massificat l'accés a la formació universitària i han sorgit noves institucions que s'ocupen de la formació continuada, uns canvis que s'han vist reflectits també en l'ensenyament de la llengua.¹ Però és probablement en la difusió de la norma fora del sistema educatiu on més canvis s'han produït com a conseqüència de l'entrada al paradigma informacional.

És en aquest terreny, és a dir, en l'estudi de les vies emprades contemporàniament per a la difusió explícita de la normativa del català més enllà del sistema educatiu, que se centra aquest treball.

1. Per a una panoràmica de les institucions encarregades de la docència de la llengua catalana, vegeu Vila (2011).

2. LA DIFUSIÓ DE LA NORMATIVA EN EL CAS CATALÀ: DE LES CONVERSES FILOLÒGIQUES AL TWITTER

2.1. *La importància de la fase de difusió en la implantació de les innovacions lingüístiques planificades*

A la jornada organitzada per Avalnorm (Costa *et al.*, 2015), el president de la Secció Filològica de l'IEC, Isidor Marí, destacava tres condicions necessàries per a la implantació de les innovacions normatives: 1) que hi hagi orientacions normatives i models lingüístics per als diferents usos i per als diferents usuaris; 2) que aquestes orientacions siguin fàcilment accessibles, i 3) que hi hagi uns sistemes pràctics d'informació i resposta als dubtes (ex.: Optimot). En altres paraules, per tal d'assolir-ne la implantació, cal que la norma sigui clara i accessible.

Paradoxalment, però, i encara que els treballs sobre la planificació lingüística del corpus sempre han subratllat la transcendència de les fases posteriors a la codificació de la llengua (Lamuella, 1994; Kaplan i Baldauf Jr., 1997; Spolsky, 2009), són pocs els estudis que s'han ocupat d'aquests altres estadis, tant de la dinàmica de difusió com de l'anàlisi de la implantació.² Un dels pocs terrenys en què sí que hi ha hagut certa investigació sistemàtica sobre aquestes fases és en l'àrea de la terminologia. En aquest sentit, els estudis sobre la implantació terminològica han estat pioners a Catalunya i les seves conclusions són rellevants en el terreny que ens ocupa. Aquests estudis assenyalen la (manca de) difusió de la codificació entre els usuaris com l'element clau a l'hora d'entendre l'estat d'implantació de les solucions normatives (Vila, dir., 2007; Montané, 2012; Costa *et al.*, 2015; Gresa, 2016). Extrapolant les troballes a la planificació lingüística en general, la conseqüència és òbvia: cal incorporar activitats de difusió de la tasca normativitzadora realitzada; altrament, si l'usuari no ha arribat a conèixer les propostes codificades, mai no podrà plantejar-se de fer-les servir (Vila, dir., 2007).

Quines són les vies per a la difusió de la normativa? El procés de difusió pot dur-se a terme de dues maneres diferents: difonent la nova varietat implícitament o explícitament.

Entenem per difusió implícita de la varietat normativitzada el fet de posar a l'abast dels parlants models de llenguatge correcte a través de l'ús efectiu de la varietat com a llengua oral o escrita en els àmbits més o menys formals. Formen aquesta via els mitjans de comunicació, els escriptors o els mestres, a més d'un

2. De fet, l'allèrgia cap a l'estudi de la difusió i l'avaluació de resultats no és exclusiva de les polítiques del corpus. Les polítiques de promoció de l'ús i del coneixement tampoc no s'han distingit per la seva voluntat avaluadora. Per a una síntesi en aquest terreny, vegeu Boix-Fuster, Melià i Montoya (2011).

seguit immens d'altres actors (des dels poders de l'estat —executiu, legislatiu i judicial— i l'Administració en el seu conjunt, el món econòmic —des de les editorials fins a les cadenes de supermercats, des dels col·legis professionals fins als empresaris—, les associacions de tipus diferent —des dels partits polítics, sindicats, a les ONG— i fins i tot els col·lectius i els activistes lingüístics individuals (Vila, 2015)).

La difusió explícita de la normativa, en canvi, fa accessibles les normes, de manera completa o sobre la base de petits exemples, i té com a objectiu transformar els usos a partir de la reflexió sobre l'ús *correcte* i *incorrecte* del llenguatge. És en aquest terreny on trobem la principal cadena de transmissió de la normativa: el sistema educatiu —escolar i extraescolar— i les tasques de difusió dels lingüistes.

És a través de tots aquests agents, tant implícits com explícits, que la població de totes les edats, des dels escolars fins als adults i la tercera edat, va rebent (o no) les propostes codificades i, finalment, les implanta, les adapta o les rebutja.

2.2. *La difusió explícita de la normativa lingüística del català abans de la societat de la informació*

Un dels èxits del procés de normativització del català ja des d'abans de la Guerra va ser precisament la consciència que calia difondre les solucions normatives i l'eficiència amb què aquesta tasca va ser empresa, atesos els migrats mitjans de què es disposava en aquell moment. El mateix Pompeu Fabra va dedicar-hi abundants energies (*Converses filològiques, Silabari català* (1904), *Gramàtica catalana. Curs mitjà* (1918) o *Les principals faltes de gramàtica* (1925)).

La mordassa imposada pel franquisme a les expressions en llengua catalana va tenir òbviament unes conseqüències funestes per a tots els esforços de difusió de la normativa. Tot i això, la tradició va mantenir-se amb autors com Albert Jané, Josep Ruaix o Joan Solà i s'allargassa fins avui dia, amb articulistes que, com Albert Pla, Màrius Serra o Ramon Solsona, continuen oferint reflexions sobre llengua i normativa des de tribunes més o menys tradicionals.

2.3. *Un nou entorn per a la difusió de la normativa: la societat del coneixement*

Tanmateix, el desplegament de les tecnologies de la informació i comunicació i la societat de la informació ha transformat radicalment la societat: la societat industrial ha donat pas a l'anomenada *societat xarxa* (Castells *et al.*, 2003). Aquesta nova organització de la societat ha implicat una sèrie de canvis pregons pel que

fa a la dinàmica de la comunicació que, en allò que aquí ens interessa, pot resumir-se en tres tendències:

1. S'ha multiplicat el nombre de canals de distribució de la informació.
2. S'ha multiplicat la tipologia dels canals de distribució de la informació, la qual cosa condueix a la multiplicació de productors de continguts, tant de tipus empresarial com *amateur* i activista.
3. S'ha trencat l'oligopoli d'accés a la veu pública: en la societat de la informació, molts dels filtres que fins fa poques dècades restringien la difusió d'opinions a col·lectius limitats i sovint cooptats, fortament lligats als poders més ben establerts, han perdut molta capacitat d'incidència. Avui les veus oficials, acadèmiques i *legítimes* (Bourdieu, 1982) competeixen amb veus no oficials, extraacadèmiques i *il·legítimes*, en una xarxa complexa en què els mitjans tradicionals i les noves tecnologies s'entrellacen de manera inextricable.

Entre altres aspectes, Castells *et al.* (2003, p. 42) apunten una distinció fonamental entre la població en funció de l'edat pel que fa a les vies d'informació: es dibuixen fortes diferències entre aquells que van ser educats en democràcia i autonomia (que tendeixen a informar-se menys pels canals tradicionals —premsa, ràdio, televisió—) i els seus progenitors (molt més aferrats als mitjans tradicionals). Igual com la resta del món, les societats de llengua catalana han anat abocant-se més i més a uns modes de consum informatiu, formatiu i de lleure basats en les noves tecnologies, i els canals de difusió explícita de la normativa no han quedat exclosos d'aquesta nova dinàmica.

3. OBJECTIUS D'AQUEST TREBALL

Tot seguit, analitzarem les diverses vies de difusió explícita de la normativa que s'utilitzen actualment. A través de l'anàlisi de diversos elements, intentarem respondre les preguntes següents:

1. Quines vies s'utilitzen actualment per a la difusió de les innovacions normatives?
2. Quina mena d'autors les produeixen?
3. Quins objectius persegueixen les instàncies de difusió lingüística?
4. Quina relació hi ha entre els diferents autors, els propòsits i les diferents vies?

4. METODOLOGIA

Aquest és un treball exploratiu que només aspira a una primera mapificació del que són les vies contemporànies per a la difusió explícita de la normativa. La

metodologia utilitzada per dur a terme l'estudi s'ha basat en l'exploració qualitativa de tots els suports coneguts dedicats a la divulgació de la normativa catalana. La recollida de dades va dur-se a terme entre els mesos de setembre i octubre de 2013. Posteriorment, s'han identificat els autors i la seva posició en el camp i s'ha analitzat la relació entre els diferents autors i les vies de difusió.³

5. ANÀLISI DE RESULTATS

5.1. *Quines vies hi ha per a la difusió de la normativa?*

Tal com s'esperava, la recerca ha permès constatar que avui dia la difusió de la normativa es realitza tant per les vies més tradicionals com pels mitjans d'informació i comunicació tecnològicament més avançats. En aquest sentit, s'han detectat fonts de difusió de normativa en forma de:

- llibres,
- articles de premsa diària,
- articles en revistes,
- programes de ràdio,
- programes de televisió,
- pàgines web,
- blogs,
- xarxes socials.

Una anàlisi més detallada detecta una considerable interconnexió entre els mitjans. És habitual, per exemple, que els autors d'articles de diaris apleguin els seus articles i els publiquin en forma de llibre. Per la seva banda, l'entrada a Internet dels diaris ha projectat els articles de la premsa escrita cap a Internet, de manera que ara ja poden considerar-se directament multiplataforma.

5.2. *Quina mena d'autors les produeixen?*

La difusió de la normativa és duta a terme per quatre tipus principals d'autors:

3. Els principals problemes metodològics han estat dos. En primer lloc, la gran quantitat de fonts documentades fa impossible l'exhaustivitat en un treball d'aquestes característiques. Lluny d'un propòsit censal, aquí analitzarem una selecció d'algunes de les fonts més significatives de cada mitjà. El segon problema detectat ha estat identificar adequadament els autors de recursos digitals, especialment blogs i xarxes socials, ja que la xarxa permet un anonimat que tot sovint fa opaca la identitat real dels autors d'un recurs.

a) Autoritats normatives: seguint la tradició de fer accessibles les obres normatives, les autoritats normatives —en primer lloc, la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, però també l'Acadèmia Valenciana de la Llengua— publiquen les diferents obres que produeixen tant en paper —llibres, opuscles, etc.— com a les seves respectives pàgines web. En aquest sentit, l'accés per Internet als diccionaris i les gramàtiques constitueix un canvi substancial en la manera de difondre la normativa, tant per la rapidesa que permeten com pel canvi de relació econòmica que es genera.

b) Institucions lingüístiques professionals o amb fort component lingüístic: un bon nombre de recursos existents a la xarxa són generats per institucions públiques o privades amb un interès professional per temes lingüístics. Entre aquestes hi ha, per exemple, les universitats, que mantenen diverses pàgines web amb informació sobre normativa adreçades, en primer lloc, a la seva comunitat universitària, però accessibles, al capdavant, a qualsevol internauta. El mateix es pot dir de diversos mitjans de comunicació, que mantenen pàgines on combinen els seus criteris propis amb la normativa estricta. Un altre cas és el que constitueixen empreses privades dedicades a l'elaboració del corpus que penegen part dels seus diccionaris a Internet, com ara Enciclopèdia Catalana.

c) Professionals de la llengua: hi ha un nodrit grup de lingüistes, assessors, correctors i altres professionals de la llengua que participen en les tasques de divulgació de manera més aviat individual. Un petit nombre d'aquests, normalment vinculats a un mitjà de comunicació, ho fan de manera professional. D'altres, però, comparteixen a la xarxa coneixements, opinions, dubtes, troballes, etc., de manera aparentment desinteressada. Els mitjans que utilitzen són molt diversos i abracen pràcticament tot el ventall de mitjans de comunicació possible.

d) Autors no professionals: al costat dels professionals, sovinteja també un tipus d'autor que no sembla tenir —o almenys no expressa— una vinculació professional amb la llengua. La seva participació es realitza sobretot per Internet, participant en discussions, però també hi ha un cert nombre de casos de webs, blogs i perfils de Twitter de temàtica lingüística animats, en primer lloc, per no professionals. Un cas particular d'autor no professional és el de la Viquipèdia: tot i no dedicar-se estrictament a la difusió de la normativa, la seva funció d'obra de referència en tots els temes la converteix en un agent de primer ordre en la difusió de solucions normatives.

5.3. *Quins objectius persegueixen?*

Fruit de l'anàlisi duta a terme, s'han detectat tres propòsits principals:

a) facilitar l'accés als textos normatius,

- b) divulgar la normativa entre els no professionals de manera més amena,
- c) discutir aspectes de la normativa.

a) *Facilitar l'accés als textos normatius*

En termes generals, les institucions normatives s'han limitat a posar al mercat els productes normatius en un format únic i especialitzat, tant en paper com per Internet. Aquesta limitació de formats ha deixat la porta oberta a iniciatives diverses que assumeixen la tasca de divulgar la normativa de manera menys sòbria i més adaptada a una pluralitat de públics.

b) *Divulgar la normativa entre els no professionals*

Pel que fa a la divulgació entre els no professionals, la quantitat de formats utilitzats per a la divulgació és superior. D'una banda, els formats *tradicionals* continuen essent utilitzats: des de sessions de formació, curssets i tallers (per exemple, els cursos de català que la UGT ofereix als seus afiliats), fins a llibres, televisió, ràdio i premsa escrita.

La difusió de la normativa catalana manté una posició constant en el món editorial, tal com es pot apreciar en la taula 1.

Els mitjans de comunicació miren de difondre amenament (ludolingüística) les qüestions de la llengua a través d'espais televisius com *El gran dictat* (TV3), *Paraules en ruta* (TV3) o *Català a l'atac* (TV3), i radiofònics com *El codi Fabra* (RAC1), *Un quart de català* (Tarragona Ràdio), *Estira la llengua* (Andorra Difusió) o *Entre paraules* (Catalunya Ràdio).

La premsa escrita publica regularment articles sobre qüestions normatives, habitualment redactats pels seus assessors lingüístics o altres professionals de la llengua: per exemple, Albert Pla (*Ara*); Magí Camps (*La Vanguardia*); Núria Puyuelo, Joan Abril o Eugeni S. Reig (*El Punt Avui*); o Josep Ruaix (*Llengua Nacional*).

A tots aquests recursos tradicionals, cal afegir-hi els que han nascut amb l'eclosió de les noves tecnologies i Internet: pàgines web, blogs i xarxes socials. Les

TAULA 1

Llibres relacionats amb la normativa catalana publicats els darrers tres anys

PLA, Albert (2011). <i>Un tast de català</i> . Barcelona: Columna.
RUAIX, Josep (2011). <i>Diccionari de barbarismes</i> . Barcelona: Claret.
SOLÀ, Joan (2011). <i>Plantem cara</i> . Barcelona: La Magrana.
MAS, Marta (2012). <i>Gramàtica catalana de la A a la Z</i> . Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
VIDAL, Pau (2012). <i>El catanyol es cura</i> . Barcelona: Barcanova.
SEDÓ, Jordi (2013). <i>Un rèquiem pel catanyol</i> . Barcelona: Malhivern.

FONT: Elaboració pròpia.

TAULA 2
Blogs sobre normativa catalana

<i>Títol</i>	<i>Autor</i>	<i>Adreça</i>
Ficar-hi la llengua	Marta Breu	http://ficahilallengua.wordpress.com/
Matèria de llengua	Roger Sarrià i Asela Masià	http://www.materiadellengua.cat/
Etcètera	Núria Puyuelo	http://blogs.elpunt.cat/nuriapuyuelo/
El català com cal	Marc Daini	http://elcatalacomcal.blogspot.com.es/

(Consulta: 20 novembre 2013)

FONT: Elaboració pròpia.

pàgines web dedicades a difondre qüestions normatives són majoritàriament propietat d'institucions, com els webs dels serveis lingüístics universitaris o les del Consorci per a la Normalització Lingüística.⁴

Un altre format que ha tingut un gran desenvolupament en els últims anys han estat els blogs sobre llengua: des dels elaborats per activistes, fins als elaborats pels professionals de la llengua (taula 2).

Finalment, l'últim àmbit en què la divulgació de la normativa entre els usuaris no professionals ha iniciat la seva presència han estat les xarxes socials (Twitter i, en menor mesura, Facebook). Val a dir que, tot i la seva curta trajectòria, aquests mitjans estan assolint una difusió gens menyspreable. En aquest sentit, el nombre de seguidors d'alguns d'aquests mitjans depassa de molt l'audiència de pràcticament tots els mitjans escrits tradicionals (taula 3).

c) Discutir aspectes de la normativa

Un dels aspectes probablement més innovadors del nou paradigma comunicatiu és l'aparició de nombrosos espais en què no sols es difon la normativa, sinó que també es qüestiona i es discuteix obertament. Certament, els espais públics per a la discussió sobre la normativa fa molt que existeixen, ja siguin butlletins especialitzats, espais de participació com les cartes al director o d'altres, i la història de la filologia catalana és curulla de polèmiques de tipus lingüístic.⁵ El que ha fet el nou paradigma comunicatiu és eixamplar exponencialment l'espai disponible per a la discussió sobre la normativa.

La nova configuració dels mitjans d'informació i comunicació ha arrabassat el quasimonopoli sobre la discussió de la codificació que mantenien les instituci-

4. Aquest tipus de pàgines acostumen a estar enfocades didàcticament per tal de garantir la comprensió dels internautes que les visitin (per exemple, l'espai Sens dubte de la Universitat de Barcelona, <http://www2.ub.edu/assessling/cgi/consultes/welcome.pl>).

5. Recordeu, per esmentar-ne només dos exemples, les polèmiques entre Alcover i Fabra (Perea, 2005) o els debats sobre el gonellisme (Moll, 1972).

TAULA 3

Perfils de Twitter que es dediquen exclusivament a la difusió de la normativa

<i>Nom d'usuari</i>	<i>Seguidors</i>	<i>Adreça</i>	<i>Autodescripció</i>
Català Correcte (@Catala_Correcte)	33.382	https://twitter.com/Catala_Correcte	El català correcte en petits comprimits.
Ésadir (@esAdir)	9.847	https://twitter.com/esAdir	El portal lingüístic de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals.
En bon valencià (@bonvalencia)	6.185	https://twitter.com/bonvalencia	Apunts de #llengua cada dia per a utilitzar el #valencià d'una manera més correcta i adequada.
Flaix Llengua (@FlaixLlengua)	4.626	https://twitter.com/flaixllengua	El portal lingüístic del Grup Flaix (@flaixfm i @radioflaixbac). Estigues al dia de la llengua catalana amb nosaltres!

(Consulta: 10 novembre 2013)

FONT: Elaboració pròpia.

ons normatives i l'ha posat a l'abast pràcticament de qualsevol que vulgui intervenir-hi. En aquest sentit, ens trobem davant d'una evolució que no sabem fins on arribarà: d'una banda, la legislació continua reconeixent la màxima autoritat normativa a unes institucions determinades, però, d'una altra, aquestes institucions han quedat molt més exposades a l'escrutini i a la crítica tant dels professionals com de la societat en general. No és clar encara si aquest canvi ha reduït substancialment la capacitat de control real de les acadèmies sobre la codificació de la llengua, però en tot cas, el que sí que és evident és que en la codificació i l'elaboració del català se senten ara moltes més veus que no pas unes poques dècades enrere.

Una part de les discussions sobre la normativa tenen lloc, essencialment, entre els professionals de la llengua. N'és mostra, per exemple, el debat sobre la conveniència d'acceptar l'article *lo* com a forma normativa realitzat a través de la revista digital *Núvol* (<http://www.nuvol.com/noticies/lo-de-larticle-neutre>) pel març de 2013. Aquesta revista conté una secció permanent anomenada «Homo Fabra» destinada a la llengua i a la ludolingüística i serveix, en moltes ocasions, com a fòrum dels professionals de la llengua.

Ara bé, al costat d'aquests plantejaments més o menys crítics amb la normativa, el cert és que la xarxa acull un bon nombre de discussions de molt escàs nivell argumentatiu, fetes per persones sense formació que hi aboquen tota mena de prejudicis, males interpretacions i fins i tot absurditats. N'és una mostra el reguit-

zell de bajanades publicat a la pàgina de l'autoproclamada *Acadèmi de sa Llengo Balèa*.

5.4. *Quina relació hi ha entre els autors, les vies i els objectius?*

L'anàlisi dels diferents autors i de les vies permet afirmar que hi ha certa segmentació entre autors, vies i objectius. D'una banda, l'autoritat acadèmica no s'encarrega de fer difusió de les seves obres més enllà de la seva publicació en paper o en línia: són els professionals de la llengua i els activistes els que s'encarreguen de divulgar els continguts normatius a través de les diverses plataformes existents. D'altra banda, l'autoritat normativa tampoc no participa en el debat sobre els aspectes controvertits de la normativa: el debat està constituït pels professionals de la llengua i activistes lingüístics. Les institucions tendeixen a usar les vies més institucionals i eviten els mètodes més àgils, esquemàtics i barats, com ara Facebook i Twitter, que són usats més per institucions i individus.

6. CONCLUSIONS

Com a conseqüència del pas d'una societat industrial a la *societat xarxa*, s'han produït tres canvis principals en la comunicació de la informació. En primer lloc, s'ha multiplicat el nombre de vies de difusió i els canals de distribució de la informació: els mitjans tradicionals de comunicació (llibres, televisió, ràdio, premsa escrita) conviuen amb els nous mitjans digitals (pàgines web, blogs, xarxes socials), que guanyen influència entre les noves generacions. En segon lloc, s'han multiplicat els productors de continguts: desenes de persones es dediquen a la divulgació de la normativa catalana, ja sigui professionalment o bé de manera activista. En darrer lloc, s'ha trencat l'oligopoli d'accés a la veu pública: qualsevol persona pot adreçar-se al gran públic a través d'Internet i els nous mitjans digitals. A l'hora de preservar la seva *auctoritas*, les institucions normatives tenen, ara, més interlocutors als quals atendre i/o respondre.

Finalment, hem identificat com els diversos actors s'interrelacionen a l'hora de difondre la varietat normativa i les vies que utilitzen per a fer-ho: d'una banda, l'acadèmia *només* s'encarrega de posar a l'abast dels usuaris els textos normatius; d'una altra, les institucions lingüístiques, els professionals de la llengua i els activistes assumeixen les tasques de difusió entre els usuaris no professionals de la llengua. Els professionals i els activistes són també els qui protagonitzen, actualment, el debat públic sobre les qüestions controvertides de la normativa, un espai que Internet ha eixamplat de manera molt considerable.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- BOIX-FUSTER, Emili; MELIÀ, Joan; MONTOYA, Brauli (2011). «Policies promoting the use of Catalan in oral communication and to improve attitudes towards the language». A: STRUBELL, Miquel; BOIX-FUSTER, Emili (ed.). *Democratic policies for language revitalisation: The case of Catalan*. Basingstoke, Regne Unit: Palgrave, p. 150-181.
- BOURDIEU, Pierre (1982). *Ce que parler veut dire: L'économie des échanges linguistiques*. París: Fayard.
- CASTELLS, Manuel; TUBELLA, Imma; SANCHO, Teresa; DÍAZ DE ISLA, M^a. Isabel; WELLMAN, Barry (2003). *La societat xarxa a Catalunya*. Barcelona: UOC.
- COSTA, Joan; PALOMA, David; BACH, Carme; BERNAL, Elisenda; LABÈRNIA, Aina (2015). «I Jornada d'Estudi de la Implantació de la Normativa (Barcelona, 6 de juny de 2013): presentació dels textos que es publiquen». *Treballs de Lingüística Catalana*, núm. 25: *Secció monogràfica I: Els usos lingüístics a Catalunya. Balanç i perspectives de futur*, p. 13-16. Disponible en línia a: <<http://www.raco.cat/index.php/TSC/issue/view/23438/showToc>> [Consulta: 6 juny 2017].
- GRESA, Deva (2016). *Estudi d'implantació terminològica: La gastronomia del Pròxim Orient i el Nord d'Àfrica als restaurants de Gràcia i l'Eixample de Barcelona*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Disponible en línia a: <<http://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000238/00000006.pdf>> [Consulta: 6 juny 2017].
- HAUGEN, Einar (1983). «The implementation of corpus planning: theory and practice». A: COBARRUBIAS, Juan; FISHMAN, Joshua A. (ed.) (1983). *Progress in language planning: International perspectives*. Amsterdam: Mouton, p. 269-289.
- KAPLAN, Robert B.; BALDAUF Jr., Richard B. (1997). *Language planning: From practice to theory*. Clevedon, Regne Unit: Multilingual Matters.
- LAMUELA, Xavier (1994). *Estandardització i establiment de les llengües*. Barcelona: Edicions 62.
- MIR, Jordi; SOLÀ, Joan (dir.) (2006). *Pompeu Fabra: Obres completes*. Vol. 2: *Sil·labari. Gramàtiques de 1918 (Curs mitjà), 1928, 1929 i 1941. Cursos orals*. Barcelona: Proa: Edicions 62; València: Edicions 3i4; Palma: Moll.
- (2010). *Pompeu Fabra: Obres completes*. Vol. 7: *Converses filològiques*. Barcelona: Proa: Edicions 62; València: Edicions 3i4; Palma: Moll.
- MOLL, F. de Borja (1972). *Polèmica d'en Pep Gonella*. Palma: Moll.
- MONTANÉ, M. Amor (2012). *Terminologia i implantació: anàlisi d'alguns factors que influencien l'ús dels termes normalitzats de la informàtica i les TIC en llengua catalana*. Tesi doctoral. Universitat Pompeu Fabra. Disponible en línia a: <<http://www.tesisenred.net/handle/10803/97295>> [Consulta: 10 juliol 2013].
- PEREA, M. Pilar (2005). *Antoni M. Alcover: Dialectòleg, gramàtic, polemista*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- SPOLSKY, Bernard (2009). *Language management*. Cambridge: Cambridge University Press.
- VILA, F. Xavier (2011). «Language in education policies». A: STRUBELL, Miquel; BOIX-FUSTER, Emili (ed.). *Democratic policies for language revitalisation: The case of Catalan*. Basingstoke, Regne Unit: Palgrave, p. 119-149.
- (2015). «L'avaluació de la implantació de la normativa: la perspectiva sociolingüística i glotopolítica». *Treballs de Sociolingüística Catalana*, núm. 25: *Secció monogràfica I:*

Els usos lingüístics a Catalunya. Balanç i perspectives de futur, p. 129-140. Disponible en línia a: <<http://www.raco.cat/index.php/TSC/article/view/306456>> [Consulta: 6 juny 2017].

VILA, F. Xavier (dir.); NOGUÉ, Marina; VILA, Ignasi (2007). *Estudis d'implantació terminològica: Una aproximació en l'àmbit dels esports*. Barcelona: Eumo: TERMCAT.